

گره گاهش جمعیت

اعداد و ارقام از حال و آینده جمعیت ایران و خراسان رضوی چه می گوید؟

جمعیت خراسان رضوی

بالغ بر ۶ میلیون نفر

جمعیت کل کشور بالغ بر ۸۶ میلیون نفر

دورنمای سالمندی در ایران

- در فاصله سال های ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۵ که سرشماری های نفوس و مسکن در کشور انجام شد، تعداد زنان و مردان ۶۵ ساله و بیشتر تقریباً برابر یا نزدیک به هم بوده است.
- از سال ۱۳۹۵ به بعد، جمعیت زنان سالمند از مردان

سالمندی پیشی گرفته است.

- انتظار می رود با طی همین روال، در سال ۱۴۳۰ این شکاف به رقمی بالغ بر ۱،۲ میلیون نفر به نفع زنان برسد.
- در سال ۱۳۳۵ تنها ۴ درصد از جمعیت کل کشور در

ایران جمعیت جوانی دارد؟ خراسان رضوی چطور؟

مطابق با تعریفی که مرکز آمار ایران ارائه کرده است، منظور از جوانی جمعیت، سهم جمعیت کمتر از ۱۵ سال به کل جمعیت است. با این تعریف، در سالی که گذشت، استان سیستان و بلوچستان بیشترین سهم از جمعیت با این محدوده سنی را دارد و پس از آن استان های خراسان جنوبی، هرمزگان و خوزستان، در مقابل، استان گیلان را می توان مسن ترین استان دانست و پس از آن، مازندران، البرز، سمنان و مرکزی را. در این میان، تراکم سنی غالب بر استان خراسان رضوی را باید ۲۵ تا ۳۰ دانست و آن را جزو استان های جوان به حساب آورد، البته به نسبت کل کشور.

نسبت جمعیت کمتر از ۱۵ سال به کل جمعیت

۳۷/۸

نام استان

سیستان و بلوچستان

گیلان

خراسان رضوی

۱۴/۸

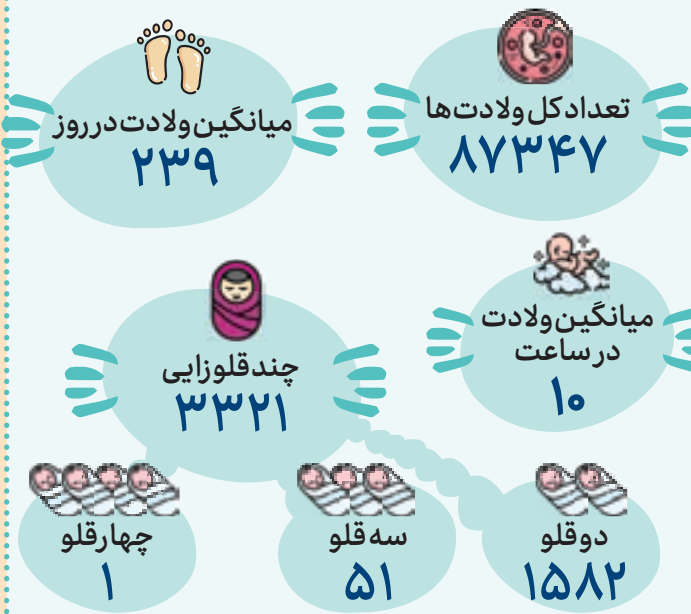

۲۵/۸

سیمای دقیق جمعیت خراسان رضوی

در سالی که گذشت، یعنی سال ۱۴۰۴، با همه فرازونشیب های اجتماعی و اقتصادی، تعداد ۸۹۲ هزار و ۲۷۸ ولادت در کشور به ثبت رسیده است که از این تعداد سهم استان خراسان رضوی ثبت حدود ۸۷ هزار ولادت بوده است. همچنین، میانگین نرخ ولادت در کشور ۱۰،۵ نفر در هزار بیان شده است که این نرخ در استان ما ۱۲،۴ نفر در هزار است. به عبارت دیگر، سهم استان از کل ولادت های کشور ۹،۸ درصد بوده است. در نهایت، نیز باید ذکر کرد که رتبه خراسان رضوی در کل کشور در نرخ ولادت، هشتم است. اما نمای جمعیتی استان به صورت جزئی تر از چه قرار بوده است؟

چرامشوق های فرزندآوری کم اثر است؟

در سال های اخیر اسناد و سیاست های متعددی همچون سیاست های کلی جمعیت، سیاست های کلی خانواده، قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت و نیز مفاد مرتبط در برنامه هفتم توسعه با هدف تقویت بنیان خانواده و افزایش نرخ فرزندآوری تدوین و ابلاغ شده اند. با این حال، بررسی روندهای جمعیتی نشان می دهد اثرگذاری این سیاست ها در عمل محدود بوده و جهت تغییرات با اهداف مورد انتظار هم راستا نیست. بخشی از این ناکامی به عوامل متعدد و نیز موانع فرهنگی و اجتماعی از جمله تغییر در سبک تصمیم گیری جوانان برای ازدواج و فرزندآوری مربوط است که همه این اتفاق ها در کنار مسائل مرتبط با سلامت باروری، اثر مشوق ها را به شدت کم کرده است.

ولادت های ثبت شده در کشور

نکته دیگری که مهر تأییدی است بر شیوع سالمندی جمعیت در کشور و کاهش جوانی جمعیت تمرکز بر ولادت های ثبت شده در سال های اخیر است که روند نزولی داشته است. مسئله دیگر این است که اگر در همین بازه زمانی این عامل را در نقاط روستایی نیز بررسی کنیم، با همین روند کاهشی روبه رو می شویم. تعداد ولادت ثبت شده در نقاط روستایی در سال ۱۳۹۶ برابر با ۳۴۴ هزار و ۳۵۵ نفر در مجموع دو جنس بوده است که این رقم بعد از کاهش سالانه در نهایت در سال ۱۴۰۳ به ۲۲۶ هزار و ۴۳۳ نفر رسیده است. اما آمار فوتی ها در کل کشور در سال های اخیر از چه قرار بوده است؟ کارشناسان برای این باورند که اگر روند فعلی کاهش تولد ها ادامه پیدا کند، کشورمان، طی ۱۰ تا ۱۵ سال آینده به نقطه صفر رشد جمعیت می رسد و سپس وارد روند منفی جمعیتی می شود، اما این جمله به چه معناست؟ یعنی تعداد ولادت های سالانه از تعداد فوتی ها کمتر می شود و در نتیجه در هر سال بخشی از جمعیت کم می شود.

مسئله کاهش ازدواج و کاهش سن ازدواج

رضا سعیدی، رئیس مرکز جوانی جمعیت، سلامت خانواده و مدارس وزارت بهداشت، در گفت وگویی که به تاریخ ۱۵ اردیبهشت ۱۴۰۵ با خبرگزاری ایرنا داشت، در خلال صحبت درباره وضعیت جمعیت کشور به مسئله کاهش ازدواج، کاهش سن ازدواج و تبعات آن بر نرخ رشد جمعیت پرداخت و از این گفت که: در سال ۱۴۰۳ حدود ۴۷۰ هزار واقعه ازدواج در کشور ثبت شد اما در سال گذشته این عدد به ۴۳۱ هزار ازدواج رسید. یعنی حدود ۴۰ هزار ازدواج کمتر ثبت شد. در حالی که در دهه های گذشته، سالانه ۸۰۰ هزار تا یک میلیون ازدواج در کشور داشته ایم. او همچنین به این نکته اشاره کرد که: میانگین

سن ازدواج حدود ۱۸ تا ۱۹ سال بوده است اما اکنون این عدد به حدود ۲۸ تا ۳۲ سال رسیده و جوانان تقریباً یک دهه دیرتر ازدواج می کنند. علاوه بر افزایش سن ازدواج، فاصله ازدواج تا تولد نخستین فرزند نیز افزایش یافته است، در گذشته زوجین به طور میانگین دو سال بعد از ازدواج صاحب فرزند می شدند اما اکنون این فاصله به حدود ۴،۵ سال رسیده است که طبیعتاً بر تعداد فرزندان خانواده تأثیر می گذارد. اکنون که صحبت از ازدواج و تأثیر آن بر جمعیت شد، بد نیست نگاهی هم به نرخ باروری در کشور بیندازیم.

TFR در چهار دهه قبل

۶،۵-۷

TFR کنونی

۱،۰۳۵

نرخ باروری کلی یا TFR:

تعداد فرزند به ازای زنان ۱۵ تا ۴۹ ساله

نکته قابل توجه در ذکر این اعداد، این است که اگر TFR کمتر از ۲،۱ باشد، جمعیت در سطح جانشینی قرار ندارد. به عبارت دیگر، جامعه برای حفظ جمعیت خود باید به ازای هر زوج، حداقل ۲،۱ فرزند داشته باشد. پایین تر بودن این شاخص به معنای حرکت تدریجی جامعه به سمت سالمندی و در نهایت رشد منفی جمعیت است.